

VELIKONOCE a jejich význam

Velikonoce jsou křesťanské svátky a mají připomínat zmrtvýchvstání Ježíše Krista.

Slovo „**velký**“ odráží význam svátku v křesťanství.

Slovo „**noc**“ odkazuje na velikonoční vigilie (je to noc z Bílé soboty na neděli - Zmrtvýchvstání Páně, noc kdy vstal z mrtvých Ježíš Kristus).

VELIKONOČNÍ SYMBOLY

Beránek

V křesťanství je beránek Boží jedním ze symbolů Ježíše Krista, protože on je podle křesťanské víry beránkem.

Kříž

Kříž je nejdůležitějším z křesťanských symbolů, protože Kristus byl odsouzen k smrti ukřižováním. Tento trest patřil k trestům nejvíce krutým a ponižujícím.

Velikonoční oheň a svíce

Bohoslužba velikonoční vigilie začíná zapálením **velikonočního ohně**, který symbolizuje vítězství Ježíše Krista nad temnotou a smrtí.

Od tohoto ohně se pak zapaluje velikonoční **svíce**. Ta je v mnoha kulturách chápána jako znamení života.

Takto zapálená svíce se v průběhu velikonoční bohoslužby noří do křestní vody, je ozdobena znamením kříže a symboly Λ a Ω , tj. začátku a konce věků, jimiž je Kristus. Tato svíce se potom zapaluje po celou velikonoční dobu až do letnic (svátek slavený 50 dnů po Velikonocích a 10 dnů po Nanebevstoupení Páně) a při každém křtu, aby se naznačilo, že křest patří k Velikonocům.

Tato svíce se též rozžihá při křesťanském pohřbu.

Pálení čarodějnic u nás známý tím že se lidé převlékají za čarodějnice. Oheň zde symbolicky očišťuje od zlého ze zimního období. Pálení čarodějnic je lidový zvyk spojený s pálením ohňů a vírou v čarodějnice.

Vajíčko

Vajíčko, symbol nového života, symbol plodnosti, života, vzkříšení.

Už ve starověkém Egyptě či Persii se na svátky jara barvila červeně vajíčka (červená jako symbol dělohy).

Zdobení skořápek vajec však může sahát až do pravěku.

V souvislosti s lidovou tradicí se zvyk tato vejce malovat udržuje i nadále (označení „kraslice“ je pak odvozeno od červené barvy).

Důvodem pojídání vajec o Velikonocích byla zřejmě i skutečnost, že vejce se nesměla jíst v postní době.

V západním křesťanství se vejce vykládá jako symbol zavřeného hrobu, z něhož vstal Kristus, jako symbol nesmrtelnosti.

Ve východním křesťanství se červené vajíčko vykládá jako krev Krista.

Kočky

Kočky symbolizují palmové ratolesti kterými vítali obyvatelé Jeruzaléma přicházejícího Krista.

Zajíček

má zřejmě původ v pohanských rituálech oslavujících příchod jara, avšak např. v byzantské ikonografii představoval zajíc Krista.

Symbolika zajíce pochází z tradice oslav svátku pohanské bohyně plodnosti Eostre. Z jejího jména je odvozeno slovo Easter, anglický název křesťanských Velikonoc. Podle legendy bohyně Eostre proměnila ptáčka, který umrzl ve vánici, v zajíce. On pak z vděčnosti každé jaro kladl vejce jako pták.

Křen

symbolizuje hřebíky či hořkost utrpení Krista. Zvyk pojídat křen o Velikonocích se udržuje především v Polsku, Rakousku a Slovinsku. Odpovídá židovské tradici, kdy o pesachu se pojidá jako hořká bylina (*maror* symbolizující utrpení při Exodu) při Seder, kdy se také pojidá kost z beránka či *bejca* (vejce).

Mléko s medem

symbolizuje dvojedinost Krista. Ve formě tzv. **jidáše** symbolizuje provaz Jidáše Iškariotského.

Mléko a strdí symbolizuje zaslíbenou zem z Exodu, což je přejato i do legendy o Praotci Čechovi.

S beránčím Amonem byl ztotožňován i Zeus, který byl jako mladý krmen mlékem a medem. Dvojediný Amon-Re má slzy, ze kterých se zrodili lidé a které symbolizují med nebo včely. Reova manželka Hathor (respektive Mut) je kraví bohyně mléka (symbolizuje Mléčnou dráhu)

Pučálka

Celé velikonoční období provázeli naklíčený hrách zvaný "pučálka". Připravená pučálka se pak nejčastěji zprudka opékala na rozeřtém másle v pánvi. Jedla se hlavně solená a pepřená, ale také na sladko s rozinkami – to když byl v postním velikonočním období očekáván k námluvám ženich.

Vysévání obilí

Vysévání obilí znamená počátek zemědělských prací. Lidé si obilí vysévají i doma, do misek a talířů, aby rostoucí zelená travička přivedla přicházející jaro i do jejich domovů a společně s dalšími jarními květinami a ozdobami navodila tu pravou jarní atmosféru. Zelená je barvou jara.

Mazanec

Je symbolem slunce, zadělává se na Bílou neděli, dělá se ze stejného těsta jako vánočka. Dříve to však bývalo pečivo nesladké, připravoval se ze strouhaného sýra a většího množství vajec (žádoucí byl žlutý mazanec). Sladká varianta tohoto obřadního pečiva si však ponechala původní okrouhlý tvar a znamení kříže. V jiných koutech naší země se nesladkým mazancovým koláčům říkalo následovně: baba, babůvka, plecovník, šoldr, svěceník.

Velikonoční výzdoba

VELIKONOČNÍ SVÁTEČNÍ DNY

Dny v týdnu, v čase Velikonoc

Neděli se říká Květná

Název svátku je odvozen od květů, jimiž bývají kostely vyzdobeny a které mají připomínat palmové větve, jimiž lid vítal Ježíše. V našich zemích se k tomuto účelu užívají tzv kočičky, tedy vrbové větvičky s částečně rozvítými pupeny.

Pondělí se říká Červené pondělí

Velikonoční pondělí někdy též *Červené pondělí*) je dnem, který následuje po neděli Zmrtvýchvstání Páně. V českém prostředí je spojeno s nejrůznějšími tradicemi a zvyklostmi, které lze zařadit k *přechodovým rituálům* končící zimy a nastávajícího jara.

V českých zemích i na Slovensku je zvykem chodit s pomlázkou. Pomlázka je z několika, většinou 6–12, nejčastěji vrbových proutků pletený šlehací nástroj, se kterým chlapci chodí na koledu a mrskají děvčata z okolí. Šlehání přes hýždě doprovází odříkávání různých koledních říkanek. (Mrskut a mrskání jsou názvy zažité především na Moravě, kde má zvyk velmi silnou tradici. V jiných regionech je možné se setkat s odlišnými výrazy pro totéž, např. šupání, vyšupat). V Česku a na Slovensku má pomlázka mnoho jmenných ekvivalentů podle regionální závislosti: dynovačka, binovačka, hodovačka, karabáč, koleda, mrskačka, šlehačka, šmerkust, tatar, žíla a mnoho dalších. Velikonoční koleda je spojena s odměnou pro koledníky. Tradičně to jsou především malovaná vejíčka neboli kraslice. Velikonoční koledování nabírá krajově rozličných podob.

Velikonoční mrskání děvčat jim má předat část jarní svěžesti vrbového proutí

A na Velikonoce šlehá muž ženu proto, aby ji potrestal, že je hříšná a aby nemyslela na necudnosti

Oblévačka znamená polévání děvčat na Velikonoční pondělí (*Červené pondělí*). Původně snad spolu s pomlázkou šlo o formu pohanského požehnání, později asi o žertovný trest za lakotu a neochotu obdarovávání obcházejících koledníků kraslicemi nebo jinými dary.

„Polévání“, je jednou z běžně praktikovaných velikonočních tradic například v Maďarsku, ale tato tradice je stále známá i na Slovensku, v České republice a v Polsku, okázale na vesnici, méně ve městech.

Polévání vodou se však na jaře praktikovalo z mnoha pohanských důvodů.

V Česku je tento zvyk známý hlavně na severovýchodě Moravy. Tento zvyk spojuje polévání se šleháním.

Úterý se říká Šedivé

Šedivé úterý náleží k Strastnému týdnu. Do Božího hodů velikonočního zbývá 5 dnů. Východní katolické církve si připomínají prokletí neplodného fíkovníku, který představuje nevěrný židovský národ a mnohé křesťany, kteří se raději klaní „zlatému teleti, než-li Pánu Bohu v poslušnosti a nenesou plody v lásce i z lásky ke druhým“

Středě se říká Sazometná

Sazometná středa, Škaredá středa či **Svatá středa** je středa svatého týdne, den před Zeleným čtvrtkem. Tento den se připomíná, jak Jidáš zradil Ježíše za 30 stříbrných. Jméno Sazometná středa získala podle toho, že se tento den vymetaly komíny.

Podle lidové pověry se v tento den lidé neměli mračit, aby se nemračili všechny středy v dalším roce. **Na Škaredou středu se v českých zemích pečou jidášci**, což je pečivo, které připomíná smyčku, na kterou se Jidáš oběsil. Jí se pomazané medem.

Zelený čtvrtek

Je podle křesťanské tradice pátý den Svatého týdne.

V římskokatolické církvi se dopolední mše slaví pouze v katedrálách. Sídelní biskup svolává kněze své diecéze a spolu s nimi **žehná oleje katechumenů, nemocných a křížmo**. Večerní mše se slaví ve všech farních kostelech jako připomínka poslední Ježíšovy večeře, ustanovení eucharistie a ustanovení kněžské služby. Římský ritus umožňuje zařadit mytí nohou podle Ježíšova příkladu.

Při zpěvu Gloria večerní mše **zvoní zvony** a pak se odmlčí až do Gloria Velikonoční vigilie. **Zvony odlétají do Říma**. **Zapovězený zvuk zvonů a zvonku je nahrazen dřevěnými klepači nebo řehtačkami**. Na konci mše se odnáší eucharistie mimo svatostánek na jiné vhodně upravené místo v kostele. Znázorňuje se tak odchod Ježíše z Večeřadla do Getsemanské zahrady

Traduje se že na Zelený čtvrtek se má časně vstát a omýt se rosou, abychom nebyli nemocní. Hospodyně musí zamést dům ještě před východem slunce a smetl odnést na křižovatku - nebude mít pak v domě blechy. V Orlických horách se házel do studny chléb s medem, aby se v ní držela voda po celý rok. Také jidáše (pečivo) s medem zaručovaly zdraví, ochranu před uštknutím hadů a před žihadly vos.

Pranostiky na Zelený čtvrtek

- Je-li Zelený čtvrtek bílý, tak je léto teplé.
- Na Zelený čtvrtek hrachy zasívej, na Velký pátek se zemí nehýbej!

Velký pátek

V křesťanském kalendáři je Velký pátek pátkem před Velikonocemi, součástí Svatého týdne a velikonočního tridua. Tento den je připomínkou utrpení (pašijí) a **smrti Ježíše Krista na kříži**. V západních církvích může tento pohyblivý svátek připadnout na datum od 20. března do 23. dubna včetně.

Na Velký pátek se lidé chodili mýt do potoka, aby se jim vyhýbaly choroby. Někde se chlapci potápěli a snažili se ústy uchopit ze dna vody kamínek, který pak hodili levačkou za hlavu, aby je pak nebolely zuby. Textilníci předli pašijové nitě, těmi udělali několik stehů, které pak rodinu chránily před uhranutím a zlými duchy. Košile ušitá pašijovými nitěmi chránila před bleskem. Nesmělo se prát prádlo, protože by se namáčelo místo do vody do Kristovy krve. Nesmělo se pracovat v sadu ani na poli, aby se nehýbalo se zemí. Nesmělo se nic půjčovat ani se s nikým hádat, aby se Vám všechny hádky vyhnuly a naopak peníze si k Vám našli cestu.

Bílá sobota

Bílá sobota tj. svatá, velká nebo světlá, světelná je v liturgickém kalendáři den před Velikonoční nedělí, součástí Svatého týdne - druhý den velikonočního tridua. **Připomíná den, kdy Ježíš ležel v hrobě.**

Na Bílou sobotu se z ohořelých dřevěk vytvářely křížky a nosily se do pole, aby bylo úrodné. Popelem z posvěceného ohně se posypaly louky. Někde se uhlíky dávaly za trám do domu, aby ho chránily před požárem. Na Bílou sobotu se také uklízelo, bílilo.

Připravovalo se a chystalo na slavné Vzkříšení.

Na Hod boží velikonoční, obřadní i sváteční pokrmy, pekly se mazance i velikonoční beránci, pletli se pomlázky z vrbového proutí a nebo vážali březové metličky a zdobila se vajíčka.

Neděle - Boží hod Velikonoční

Slavnost Zmrtvýchvstání Páně (též Velikonoční neděle nebo Boží hod velikonoční) je největší slavností křesťanského církevního roku, při níž se slaví Kristovo zmrtvýchvstání a vítězství nad smrtí (a vykoupení celého lidstva).

Neděli **Zmrtvýchvstání** předchází Velikonoční vigilie, bohoslužba noci (Vzkříšení v sobotu večer), v níž byl Ježíš vzkříšen. Oslava Velikonoc bezprostředně trvá po celý velikonoční oktáv, avšak velikonoční doba jako taková končí až 50. dne, slavností Seslání Ducha svatého (Letnice).

Na Boží hod velikonoční se provádělo svěcení velikonočních pokrmů - beránek, mazanec, vejce, chleba, víno. Na Chodsku se posvěcené jídlo jedlo v kostele ve stoje. Každá návštěva dostala kousek z posvěceného jídla. Ve východních Čechách dal hospodář kus svěceného mazance, vejce a víno poli, zahradě a studni, aby byla úroda, voda a dostatek ovoce. Pečou se velikonoční beránci.

K velikonočním patří i **hry**, dnes již víceméně zapomenuté. Jednou z nich bylo házení kudly na kudrnu a vejce. Chlapci celou zimu pečlivě střádali volské chlupy, z nichž na jaře vytvořili míč (kudrnu) a házeli na něj nožem. Komu se podařilo nůž zabodnout nejbližší kudrny, jako první se pak kudrnou střefoval do natvrdo uvařených vajec rozestavěných na trávníku do řady. Kdo jich zasáhl nejvíce, mohl jich také nejvíce sníst. Také se tukalo vejcem o vejce a komu dříve prasklo, ten prohrál a musel dát své vajíčko vítězi. Nebo se vajíčky koulelo po nakloněné ploše "na valbisku" a vyhrával ten, komu se odkoulelo nejdále.

Velikonoční dárečky

Lidé se obdarovávají i o Velikonocích, to aby je prý "nepokakal beránek". Toto obdarovávání mělo být výrazem radosti nad Ježíšovým vzkříšením. Měly se odpouštět dluhy a neměla se vyžadovat otrocká práce. Posílala se také různá přání spolu s různými dárky (například pomlázky z proutí nebo jídla – mazance, beránci, vajíčka, jidášky s medem).

Velikonoční koledy, Velikonoční písničky

Podobně jako mnoho jiných křesťanských svátků, i Velikonoce se přenesly i mimo církve. Už od jejich vzniku jsou časem oslav a veselí.

...něco pro zábavu:-)

...něco pro zábavu:-)

...něco pro zábavu:-)

Velikonoční koledy:

Slepička a kohoutek

Slepička se popelí, vajíčko se kutálí.

Slípka kdák, vejce křáp!

Kohoutek kokrhá, slepička kdáče

Panímáma do komůrky, pro vajíčko skáče.

Slepička

Kropenatá slepičko,

jaké mi dáš vajíčko?

Jé to bude překvapení

nad strakaté přece není.

Slepička

Kropenatá slepička

snesla bílá vajíčka,

obarvím je, vymaluji,

všechny chlapce podaruji,

pentličky si nastříhám,

na pomlázku jim je dám.

Zajíček

V trávě hopsá zajíček,

Nese kopu vajíček.

Žluté, modré, červené,

Všechny jasně zbarvené.

Vajíčko

Já jsem malý koledníček, tetičko,

přišel jsem si pro červený vajíčko.

Pro vajíčko červený,

Pro koláč bílý, jsem – li

já vám tetičko, koledníček milý.

Vajíčko

Komu já vajíčko daruju,

toho já upřímně miluju,

komu já vajíčko dám,

toho já ráda mám.

Kdo ho zdobil? Ten má rád.

Kdo ho dostal, ten je rád.

Za vajíčko malované

z velké lásky darované.

Pomlázka

Upletl jsem pomlázku,

je hezčí než z obrázku,

Všechny holky které znám,

navštívím a vymrskám,

než mi dají vajíčko,

vyplatím je maličko.

Pomlázka

Zítra půjdu táto s tebou,
Na kratičkou procházku.
Nařežeme proutky s sebou,
na pletenou pomlázku.
Zapleteme proutek k proutku,
už je tady pletenec.
Nechci sedět doma v koutku,
jsem šikovný mládenec.

Pomlázka se čepýří

Panímáma nevěří,
poženem se do dveří
a ze dveří do kuchyně
a z kuchyně šup do síně,
tam ji hodně vyšupáme!
Dáme-li se do toho,
budem šlehat kdekoho!

Pomlázka

Upletl jsem pomlázku,
je hezčí než z obrázků.
Všechny holky které znám
navštívím a vymrskám.
Než mi dají vajíčko,
vyplatím je maličko.

Velikonoční písničky

Hody, hody doprovody (Janovská- Malým zpěvákům)

- Já jsem malej koledníček (Šottnerová, Velikonoce)
- Slepíčka naříká (Šottnerová, Velikonoce)

MALOVÁNÍ VAJEC

Velikonoční kraslice je natvrdo uvařené nebo vyfouknuté, duté vejce ozdobené různými **výtvarnými technikami**. Ty dávají ženy a dívky o Velikonocích jako odměnu pro koledníka za tzv. vyšlehání pomlázkou.

Velikonoční výzdoba může mít mnoho podob a také zdobené vyfouknuté vajíčky může nakonec vypadat jako ručně vyrobená nádhera.

Tady máte techniky jak na to, ať se daří ☺

Rafinované krajky

V současnosti je krajka trendem ve všech oblastech, které si jen umíte představit. Od módního průmyslu až po dekorování stěn! Jinak to není ani při drobných ozdobách, a proto si i velikonoční vajíčka můžeme vyzdobit

nádhernou krajkou. Vezměte si kousek krajky nebo starší záclony s pěkným vzorem. Vejce do ní pevně zabalte a uchyťte gumičkou například na spodní straně, kde to nebude až tak vidět. Připravte si barvivo a teplou vodu a ponořte do ní vajíčka obalené do krajky. Po vytažení je nechte uschnout a pak opatrně krajkou odstraňte.

Jarní zeleň

Momentálně jsou trendem i přírodní motivy a dekorování sušenými bylinkami či kvítky. Kdo miluje jednoduchost, ocení tyto minimalistické velikonoční vajíčka. Nemusíte s nimi dělat vlastně nic. Jen si nasbírejte drobné kvítky, nebo větvičky a nechte je dobře usušit. Pak je pomocí provázku z přírodního materiálu uvažete kolem vajíčka a udělejte mašličku. Efekt je opravdu ohromující.

Modernistické linie

Milovníci moderních rovných linií ocení metodu „stužkování“. Tenčí stužky oviňte kolem vajíčka a přilepte je lepidlem. Pak je namočte do vody obarvené vámi zvoleným barvivem a nechte působit dle návodu. Po odstranění stužky Vám zůstanou takovéto krásné rovné linie. Pokud chcete vajíčka tříbarevné, můžete po uschnutí namočit už jen spodní polovinu zabarvené kraslice do jiné barvy a výsledek je ještě lepší.

Popraskaný efekt

Tato technika se bude také více zamlouvat milovníkům moderních dekorací. Můžete při ní využít dva způsoby. Buď si připravte vyfouknuté bílé skořápky nebo si kupte polystyrenové bílé vajíčka. Následně si obyčejné hnědé vajíčka dejte zabarvit do barviva a pak je jednoduše popraskajte. Vzniknou Vám přirozené kousky, které nyní už jen po jednom lepte na celé bílé skořápky. Výsledek je krásný popraskaný efekt, který chceme-nechceme je výjimečný.

Přirozená krása

Tuto jednoduchou techniku zvládnou i malé děti. Stačí koupit pěkné nálepky, případně malovat na vajíčka tradiční jemné vzory a výsledek bude jednoduchý a o to hezčí.

Ubrousková technika

Podobného výsledku dosáhnete pomocí ubrouskové techniky, tzv. decoupage. Vyžaduje to jen ubrousek s Vámi zvoleným menším vzorem a speciální pastu. Tu si vyrobíte smícháním dvou polévkových lžic jakéhokoliv škrobu s 50 ml vody. Vystříhnete si vzor, který chcete mít na vajíčku, namočte si malý štětec do škrobové pasty a obrázek škrobem jednoduše zatřete. Dříve, než škrob zaschne, vyhladte štětcem všechny nerovnosti a bubliny. Obrázek se po pár minutách přilepí a výsledkem budou takhle nádherné vzory, které vypadají jako malované. Při lepení obrázku používejte jen jednu vrstvu ubrousku. Nejlépe tu nejvrchnější, kde je obrázek nejintenzivněji zbarvený. Po zaschnutí škrobu doporučujeme přetřít průsvitným lepidlem nebo škrobem celou kraslici. Bude mít jednotnou barvu a bude se krásně lesknout.

Dětská fantazie

Dětičky milují malování vajíček, a tak jim dopřejte trochu uměleckého vyžití i doma. Postačí na to obyčejné fixy a jejich šikovné ručičky.

Elegantní zlatá

Pokud máte interiér zařízený luxusněji, nebo prostě máte rádi zlatou či stříbrnou barvu, můžete si vajíčka obarvit minimalistky, no přece vkusně. Kupte si zlatý nebo stříbrný sprej a vyfouknutá vajíčka ním jednoduše rovnoměrně přestříkejte.

Černobílá klasika

Černobílé a přece klasické? Ide to dohromady, i když se Vám to nezdá. Vajíčka nabarvené černou barvou si můžete vymalovat pomocí bílé barvy a tenkého štětce, špendlíku či obyčejné hrubší jehly. Malovat můžete tradiční velikonoční motivy. Vrcholem této dekorace bude odvážná barevnost.

Stínování

Jednoduchý způsob jak si vyzdobit vajíčka v jedné barvě a přece v mnoha odstínech. Připravte si silný koncentrát libovolného barviva a namočte do něj na 2 minuty konec vajíčka. Potom přidejte trochu vody, aby se barva zředila a vejce namočte opět, ale hlouběji. Počkejte 2 minuty a přidejte opět vodu, aby se barvivo rozmělnilo. Nyní můžete namočit vejce celé, nebo opět jen část. Vytvoří se na něm další barevná vrstva, přičemž každým doředěním barviva bude intenzita barvy slabší. Krásné!

TECHNIKY ZDOBNÉ VELIKONOČNÍCH VAJÍČEK 1

TECHNIKY ZDOBNÍ VELIKONOČNÍCH VAJÍČEK 2

VAJÍČKA POLEPENÁ TEXTILNÍMI PRUHŮKY

NABARVIT A OŠOUPAT HOUBÍČKOU KTERÁ JE NAMOČENÁ VE ZLATÉ BARVĚ

GUMOVÉ PÁSKY

VAJÍČKA ZABALENÁ V PLSTI A VLNĚ

VAJÍČKA NABARVENÁ A POKRESLENÁ VOSKOVKAMI

VAJÍČKA ZABALENÁ DO PŘÍZE, NEBO VLNŮ